

Adalékok a veszprémi tűzoltóság II. világháborús korszakához Véniss Sándor tűzoltóparancsnok 1942–1946

HOGYA GYÖRGY

VÉNISS SÁNDOR HATVANBAN SZÜLETETT 1906. január 30-án, apja Véniss Jenő igazgató-tanító, édesanyja Kittenberger Vilma óvónő, a világszerte ismert Afrika-vadász, Kittenberger Kálmán nővére. A felsőkereskedelmi iskola Budapesten történő befejezése után katonai szolgálatának eleget téve, honvéd tizedesként szerelt le. Mint jó szervező-

képességgel és sporttevékenységre hajlamos kiváló adottságokkal megáldott fiatalember, 1927-től a levente egyesület keretében kezdett tevékenykedni, ahol rövidesen levente főoktatóvá lépett elő. Kora ifjúságtól vonzódott a tűzvédelemmel kapcsolatos munkához, hisz édesapja, Véniss Jenő igazgató-tanítói munkája mellett a Veszprém vármegyei tűzrendészeti felügyelői tisztséget is betöltötte. Így természetes, hogy fia 1929. január 4-én jelentkezett és fel is vették a budapesti Magyar Országos Tűzoltóképző Tanfolyam hallgatói közé. A tanfolyam végzése alatt Budapesten, Győrött, Debrecenben és Szegeden gyakornoki szolgálatot teljesített. A tűzoltó tiszti tanfolyamot 1929. június 27-én fejezte be (oklevelének száma: 11/1929.) és a tűzrendészetnek mind elméleti, mint gyakorlati részéből

képesítést szerzett. „Erről nevezettnek ezt az aláírásunkkal és a magyar királyi belügyminiszter főfelügyelethez álló Magyar Országos Tűzoltótisztképző tanfolyam pecsétjével ellátott oklevelet kiadtuk. Budapest, 1929. évi június 27. nap” – olvasható a család birtokában lévő oklevélen. Megszerezte a gépkocsivezetői és mentői képesítést is.

A világválság idején¹ Véniss Sándor is, számos társához hasonlóan díjtalan alkalmazottként dolgozott a Veszprém vármegyei tűzvédelem körében előforduló adminisztrációs munkakörben. A megyében rendezett tűzoltó tanfolyamokon hét éven át mint előadó és kiképző működött. A veszprémi önkéntes tűzoltó testület megalakítása után, a taglétszám növelésénél tevékenyen részt vett. Vezénylete alatt pár hónap múlva a vármegyei tűzoltó szövetség által rendezett tűzoltó versenyen második helyezést értek el. Több mint két évig parancsnokként működött, mely idő alatt helyettesítette a hivatásos városi parancsnokot katonai szolgálatra való behívása vagy szabadsága idején. Városunk levontképzésénél 1927 óta működött közre, mely idő alatt fáradságot és időt nem kímélve, minden anyagi haszon nélkül dolgozott, hogy a városunk színét képviselő levonték idegenben is eredményesen szerepeljenek.

Háborús évek

1936-tól kezdve a magyar gazdasági életben is föllendülés volt tapasztalható. Így több munkalehetőség kínálkozott. Ebből az időből, 1936. június 26-i dátummal található a székesfehérvári testnevelési kerületi felügyelőtől egy köszönő levél: a talajtornász, birkózó és ökölvívó csapat magas színvonalú kiképzéséért.² 1937. október 1-től 1940. február 29-ig Véniss Sándor vármegyei díjnokként állt szolgálatban. A bécsi döntés alapján visszakapott felvidéki területekre történő bevonulás idején, 1938 őszén katonai behívóval egy lövészsorozat vezetését bízták rá.

1940. március 1-től a vármegyei szolgálatból magántisztviselői pályán helyezkedett el. Molnár László városi tűzoltóparancsnok 1941-ben történő elhalálása után az állást pályázat útján meghirdették, és hat jelentkező közül a megye főispánja Véniss Sándort találta e tisztség betöltésére a legalkalmasabbnak. 1942. március 16-án Mesterházy Ferenc vármegyei főispán kezébe az alábbi szövegű esküt tette le: „Én, Véniss Sándor esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy Magyar-országhoz, annak alkotmányához és Magyarország kormányzójához hű leszek, Magyarország törvényeit és törvényes szokásait, valamint az alkotmányos kormány rendeleteit megtartom, hivatali előjáróimnak engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzöm és hivatali kötelességeimet pontosan, lelkiismeretesen teljesítem, Isten engem úgy segítjen.”³ Kinevezése utáni napokban, 1942. március 19-én átadás-

átvételre került a tűzoltóság összes leltári eszköz készlete. A legközelebbi, 1942. április 8-án tartott városi képviselő-testületi ülésen a polgármester üdvözölte a város tisztikara és közönsége nevében az új tűzoltóparancsnokot kinevezése alkalmából, akit a jelenlévők lelkesen megéljeneztek.

1942-ben egy esetleges ellenséges légitámadás ellen a légoltalmi kiképzések megszervezése, óvóhelyek építtetése, e célra pincék átalakítása, felszerelése stb. már szükségessé tették a tűzoltóparancsnok mellé egy újabb szakember beállítását. Az Országos Tűzrendészeti felügyelő 535/1942. számú javaslatára a főispán 1942. június 1-től kinevezte Angeli Edét tűzoltótiszt gyakornokká.⁴ (1943. február 1-jén Véniss megnősült, és feleségül vette Nárai Erzsébet veszprémi tanítónőt.)

A 64.373/1942.IV. BM. sz. rendelet alapján az 1942. november 19-i képviselő-testületi tanácsülés a város hivatásos tűzoltóságának számát, a háború tartamára, átmenetileg két tűzoltó altiszt állás szervezésével kívánta emelni.⁵ A létszámemelés 1943. május 31-én kelt kérelmében Véniss Sándor parancsnok is kérte, indoka az alábbi: Veszprém város részére 1 db 1500 percliteres gépjármű fecskendő, 2 db 800 percliteres kismotor fecskendő és 1 db 800 percliteres körzeti kismotor fecskendő kerül leszállításra. Szerintünk még 1-1 fő hivatásos tűzoltóra lenne szükség, mivel a mentőautók a tűzoltóságtól állandóan elvonnak két főt. (A mentők feladatát is a tűzoltók látták el.) Javaslat alapján, addig az önkéntes tűzoltóságnál társadalmi munkában szolgálatot teljesítő Kertai János (1912) és Németh József (1909) 1943. augusztus 1-től történő ideiglenes kinevezésével a polgármester megoldotta a létszámkérdést. Akkor még 1 éves próbaidővel vették fel a köz- és városi alkalmazottakat. E két tűzoltót 1944 augusztusában véglegesítették. Havi fizetésük 147 P és lakáspénz 14 P, valamint családi pótlék.⁶

1942 novemberében Paulus tábornok Sztálingrádot ostromló hatalmas, 300 ezer fős hadseregét a szovjetek bekerítették és megadásra kényszerítették. 1943 januárjában megindult a német hadsereg visszavonulása. Ekkor pusztult el a 2. magyar hadsereg színe-java. Ilyen körülmények között számolni kellett a front közelebb kerülésével, a légitámadások rövidesen bekövetkezhető veszélyével, az elhárításra való felkészüléssel.

A Németországban gyártott és a belügyminisztérium által kiutalt legmodernebb, 1500 percliteres Klöckner gépjármű motorfecskendő kezelésének elsajátítására a tűzoltóparancsnok Völler Zsigmond gépkocsivezetőt, Hegedüs József tűzmestert és Komjádi Ferenc csövezetőt jelölte ki. E három tűzoltó a motorkezelői tanfolyamot 1943. augusztus 5–7. között Budapest (XI. ker.), Tas vezér u. 4. sz. alatti tűzoltó osztályparancsnokságon sajátította el. Az új Klöckner gépjárműfecskendő (rendszáma A2070), valamint a 34919 és 35016 gyártási számú 800 percliteres benzinüzemű motorfecskendő átadás-átvétele 1943. augusztus 7-én történt meg. E gyarapodás folytán elhelyezési probléma merült fel, mert a Szeglethy utcai laktanya nem volt

felkészülve nagytestű gépjármű befogadására. Végül is az egykori MÁVAUT Villator 1. szám (ma József Attila út) alatti gépkocsiszínpadon helyezték el. A fentebb sorolt tűzoltó fecskendők vételárát, 170.847 pengőt, a Veszprémi Takarékpénztár kölcsönözte ki Veszprém városának.⁷

A német megszállás

1944. március 19-én Hitler csapatai megszállták Magyarországot. Ekkor kezdődött Veszprém város legnehezebb esztendeje. Véniss Sándor parancsnok a német megszállókkal nem szimpatizált. Kérte is a polgármestert, ha akár hatóságok, akár egyesületek által rendeznek ünnepséget, kirendelését mellőzzék, a megjelenés alól mentsék fel. Kérte a légoltalmi előadói teendők alóli felmentését is, mely óriási többletmunkát jelentett számára. Ekkor – mint azt kérelmében előadta – a Honvédelmi Miniszter 163.800/el.n./35/1944. sz. rendeletével a hatósági légoltalom tartós szolgálati rendszerének azonnali hatállyal való bevezetését rendelte el. *„A kiképzések és továbbképzések naponta reggel 6-tól este 21 óráig tartanak. A kiképzésért a tűzoltó parancsnok a felelős. A város mintegy 800 főnyi lakosának az előírt 42-42 fős csoportonkénti gyakorlati kiképzése szintén a tűzoltóság közreműködését teszi szükségessé.”* – írta tájékoztatóképpen a kérelmében Véniss Sándor. Kérését azonban a polgármester 1944. április 17-én kelt 2441/1944. sz. határozatával az alábbi indokkal elutasította *„... a háború túlzott helytállást kíván, és a kötelességét mindenkinek hatványozottabb mértékben kell ellátni.”*

1944. július 8-án váratlanul 60 négymotoros amerikai bombázó megszórt a jutasí repülőteret egész Kádártáig. A repülőteret ért légitámadásnak 62 halálos, 64 súlyos és 63 könnyű sebesültje volt.⁸ E légitámadás óriási riadalmat okozott a városban és környékén, hisz most már számolni kellett az angolszász gépek rendszeres megjelenésével. A közvetlen veszélyt jelentő helyzetben, kamatmentes kölcsönből megkezdték a nyilvános óvóhelyek építését. A városháza pincéje száz, a Benedekhegy óvóhelye 200 fős volt, de a magánházak pincéit is átalakították óvóhellyé. Az óvóhelyépítés feltehetően akadozott, azért a Honvédelmi Minisztérium 132400/el.n.36/1944. sz. rendelete alapján felhívás jelent meg, hogy a légoltalmi óvóhelyek kiépítését a háztulajdonosok gyorsítsák meg, és legkésőbb 1944. augusztus 15-ig fejezzék be. Az esetleges áramkimaradással számolva Véniss javaslatára felszereltek a Rába és a Klöckner autófecskendőkre is 1-1 db erős hangú szirénát a város lakosságának riasztására.⁹

1944. október 15-én, délben Horthy Miklós, Magyarország kormányzója, a rádióban beolvasta kiáltványát, melyben bejelentette a fegyverszünetet, de a kellően át nem gondolt előkészület hiánya miatt elgondolását nem tudta realizálni. A hatalmat

Szálasi Ferenc nyilaskeresztes vezér vette át. Itt Veszprémben is, az esti órákban az utcákon megjelentek a karszalagot viselő nyilas párttagok, röpcédulákat szórva és plakátokat ragasztva. A városi és a légoltalmi tűzoltóság körében fegyelem uralkodott, változatlan nyugalommal teljesítették kötelességüket. A sűrűsödő légriadók miatt a Klöckner autófecskendőt az Első Magyar Biztosító Társaságnál 80.000 P értékben bebiztosította a polgármesteri hivatal. Mivel a MÁVAUT tulajdonát képező gépkocsiszínben tovább nem tárolhatták, így a Rákóczi tér (ma Óváros tér) 22. sz. házban – a volt közellátási hivatal baloldali két kisebb szobájában – helyezték el télire, mely helyiség fűthető volt.¹⁰

A helyzetképhez hozzátartozik az is, hogy az ország keleti részéből a szovjet hadsereg elől menekülők ezrével lepték el a várost. Az embertömeg egy része tovább menekült nyugat felé Németországba, másik része maradt a viszonylag biztonságot nyújtó, óvóhelyekkel rendelkező Veszprémben. (Magyar Nemzeti Bank, Benedek-hegy stb.) Az 1944. november 21-i nyilvántartás szerint 3762 fő menekült volt Veszprémben, akiknek száma később csak szaporodott. Éllemzés terén mind az állandó lakosság, mind az idemenekült embertömeg nélkülözésnek volt kitéve. *„A lakosság közellátási nehézségeket mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a polgármester rendelkezésére a marhahús utalvány 43. sz. szelvényére 2 skatulya gyufa, a 44. sz. szelvényére 30 dkg só, a 45. sz. szelvényére 3 havi (1.50 kg) cukor, a 46. sz. szelvényére (80 dkg) zsír vásárolható a kijelölt kereskedőnél. Megalakult a „Meleg étel” szolgálat, melynek keretében a cserkészek nemcsak összegyűjtötték az élelmszert, hanem azt fel is dolgozták és így állandóan meleg ételt nyújtottak az átvonulóknak, a polgári menekülteknek.”*¹¹

Ily körülmények között készültek városunk lakói az 1944. évi karácsony megünneplésére. Korábban több kisebb, majd december 23-án éjszaka azonban nagyméretű légitámadás érte Veszprémet és a Veszprém külső pályaudvaron veszteglő vasúti szerelvényeket. *„Bombatalálat érte az egyik repülőbenzinnel teli tartálykocsi szerelvényt, amely kigyulladt. Az égő szerelvény oltására a német katonai tűzvédelmi osztályon kívül kivonult a Veszprémi Hatósági Légoltalmi Szervezet tűzoltócsoportja is, s az égő tartálykocsikat sikerült eloltaniok.”*¹² A városi tűzoltóságot nem csak a városban lángba borult égő házak oltásához vették igénybe, hanem katonai utánpótlási anyagok tüzésének eloltásánál is.

1944. november 8-án 244/Om.biz.36/1944. sz. alatt a hatósági légoltalmi szervezetek nyugatra kényszerítése tárgyában kiadott bizalmas parancs értelmében, ebbe a fogalomkörbe beleértették a tűzoltóságok és a tűzoltó szerek fokozatos elvitelét is. Sőt, az 1945. január 20-i 131/1945. sz. szigorúan bizalmas parancs már elrendelte a tűzoltóosztagok hadrendi csoportokká való összevonását, melynek szövege szerint *„... katonai bevonulási kötelezettség alól azért mentesültek, mert hadiszolgálatban levőknek minősültek [...] a parancs megszegését hadbírótság torolja*

meg.” Ezek után aztán embere válogatta, hogy melyik tűzoltó tiszt merte megszegni a parancsot, és magát a felkoncolás veszélyének kitenni. Az tény, hogy az ország 533 db gépjárműfecskendőjéből csak 7 db maradt Magyarország területén, a többit kimenekítették Németországba.¹³

1944. december 4-én Veszprém megyét a Honvédelmi Minisztérium hadművelési területté nyilvánította, december 6-án pedig a Hadművelési Kormánybiztos elrendelte a város és a megye kiürítését. Ebben a helyzetben dr. Hornyák Miklós polgármester 1944. december 30-án kelt 6461/23/1944. sz. határozatában az alábbiakra kötelezte a tűzoltóparancsnokot. „Kiürítés esetén a pénzkészlet zárt kazettában adandó át Véniss Sándor tűzoltóparancsnoknak, aki annak elszállításáról és megőrzéséről a legközelebbi állomáshelyig tartozik gondoskodni. Kiürítés esetén a tűzoltó laktanyában a mindenkori szolgálatban lévő őrségparancsnok köteles Lőrincz László pénztárost, Somos Ferenc ellenőrt a pénzkészletek átadására, úgyszintén az összes tűzoltó gépkocsivezetőket azonnal bevinni. A tűzoltó gépkocsivezetők állandóan menetkészben álljanak a tűzoltó parancsnok vezetésével rendelkezésemre. További intézkedéseket az adott esetnek megfelelően személyesen fogom megadni.”

m á s o l a t .

Veszprém megyei város polgármesterétől.
6461/23-1944.szám. Tárgy: Város kiürítésével kapcsolatos intézkedések.

H a t á r o z a t .

Tekintettel az általános helyzetre utasítom a városi pénztárca és pénztári ellenőrt, hogy a városi pénztár napi zárásait úgy eszközölje, hogy bármely időben a pénztári készlet, pénztintézeti betétkönyvek, nap és egyéb értékek elszállításra alkalmas csomagolásra készen álljanak. A készpénz készlet szabályszerű csomagolásban nemenkénti részletezéssel pénzkészlet kimutatással minden nap készen álljon.

Kiürítés esetén a pénzkészlet zárt kazettában vagy borítékban Véniss Sándor tűzoltóparancsnoknak, aki annak elszállításáról és megőrzéséről a legközelebbi állomáshelyig tartozik gondoskodni. Kiürítés esetén a tűzoltólaktanyában a mindenkori szolgálatban lévő őrségparancsnok köteles Lőrincz László pénztárost, Somos Ferenc ellenőrt a pénzkészletek átadására úgyszintén az összes tűzoltó gépkocsivezetőket azonnal bevenni. A tűzoltó gépkocsivezetők állandóan menetkészben álljanak a tűzoltóparancsnok vezetésével rendelkezésemre.

További intézkedéseket az adott esetnek megfelelően személyesen fogom megadni.

Veszprém, 1944. december 30-án.

F.H. Dr. Hornyák Miklós s.k.
polgármester.

A másolat hitelesítésére

Hornyák Miklós
polgármester

Már az 1942. június 5-i leltár átadás-átvétel alkalmával 167 különféle légoltalmi és egészségügyi cikket vett át Veniss Sándor, amelyek akkor még a Turista Szálló légoltalmi raktárában voltak elhelyezve. Többek között 250 gázálarca, 4 öltözet gázvédő gumiruha, 25 pár gumicsizma, 1 ALFA gázkimutató készülék, 1 gázorvosi táskás, 7 egészségügyi járőrtáska, 412 légoltalmi jelvény, és különféle kárjelző zászló, stb. Továbbá az alábbi egészségügyi cikkek: 376 gázsebcsomag, 102 db mullpólya, 429 sebkötöző csomag. Különféle injekciók, 15 db injekciós fecskendő, sebészeti csipeszek és ollók, égési sérülés ellen kenőcsök, 500 kg klórmész és egyéb egészségügyi anyagok.¹⁴ E készletet a háború folyamán többszörösré töltötték fel, és ezeket falazták el biztos helyre, hogy a háború utáni időkre megmentsék a pusztulástól. Ma már nehezen tisztázható időpontban történt az egészségügyi felszerelések elrejtése, de letagadhatatlan tény, hogy Véniss Sándor parancsnok és Angeli Ede tűzoltótiszt gyakornok tevékenysége eredményeként a városháza (Szabadság tér) pincéjében tárolt légoltalmi felszerelések és gyógyszerek a szovjet hadsereg megszállása után hónapokban felbecsülhetetlen értéket jelentettek a város lakossága számára.

Csak a történelmi tények megismerése szempontjából említendő meg, hogy a m. kir. szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság 1945. február 11-én kelt 204/1945. sz. körlevelében elrendelte a veszprémi tűzoltó parancsnokság számára mind a saját, mind a már ide áttelepült (menekült) tűzoltósági és hatósági gépjárművek adatbejelentését. A bejelentési adatszolgáltatást el kellett végezni az Országos Tűzrendészeti Felügyelőség számára is, mely hivatal ekkor már a Sopron megyei Mihályi községbe menekült, ott székelt. E bejelentésből megtudhatjuk, hogy idetelepítették a kiskunfélegyházi hivatásos tűzoltóság 3-103 rendszámú Buick személygépkocsiját is, ekkor azonban már hasznavehetetlen állapotban volt, mert karambolozott, valamint a kiskőrösi mentőegyesület BN-297 rendszámú Magosix betegszállító gépkocsiját, mely a Veszprémet ért egyik légitámadás során üzemképtelenné vált. Be kellett jelenteni minden üzemképtelenné vált gépkocsit, mert a honvédség „*azok alkatrészeit más gépkocsik javításához fogja felhasználni*” – szöveg felhívás.¹⁵ A hadműveleti helyzet során áttelepült légoltalmi szervek számbavételét lehetővé tette a 126.790/el.36/1944. sz. HM rendelkezés, mely a 274. Budapesti Közlönyben jelent meg. E rendelettel az üzemanyag ellátás tekintetében is intézkedtek, és a még meg nem szállt országrész hivatásos tűzoltósága részére 10.000 liter üzemanyagot utaltak ki. A felvett üzemanyagot „*csak tűzeseteknél vagy váratlan ellenséges előretörésnél szükséges elvonulásnál szabad felhasználni*” – szöveg utasítás. Megjegyzendő, hogy a tűzoltóság s a légoltalmi szervek birtokában lévő gépkocsik semmiféle katonai vagy polgári hatóság részéről nem voltak igénybe vehetőek. Hogy az említett kiskunfélegyházi és kiskőrösi gépkocsiknak mi lett a sorsuk, ma már kideríthetetlen. Annyi bizonyos, hogy az alispáni hivatal felhívására a pol-

gármester 1485/1945. március 9-én kelt jelentése szerint „Veszprém város területén áttelepült berendezés és felszerelés nincs.”

Veszprémből Németországba települnek

Mint jeles hadtörténészünk írja „*A szovjet légi hadsereg 1945. február 14-től több légitámadást indított ... a légitámadás zöme Veszprém városa ellen irányult. Megkezdődött az a légitámadás sorozat a város katonai jellegű célpontjai ellen, amely március 23-ig tartott, s ennek során 80-83 légitámadás érte Veszprémet.*”¹⁶ A március 21-i három órás légiriadó – mely idő alatt egymást követő hullámokban bombázták Veszprémet és körzetében lévő útcsomópontokat – lefújása után megkezdődött a város kiürítése. Ha egyáltalán lehet sorrendet tartani, akkor elsők között a 7. számú tábori kórház még itt maradt személyzete (kb. 300 fő, 62 fogat) hagyta el Veszprémet. A tábori kórház betegeit már előzőleg vonatszerelvényeken továbbították Németországba.¹⁷ A jutasi repülőtéren állomásozó magyar vadászpilóta ezred is áttelepülési parancsot kapott Kenyeri repülőterére.

A katonai kiürítéssel egyidejűleg március 22-én dr. Hornyák polgármester elrendelte a város teljes kiürítését. Aki tehette, az valamilyen autóra felszállva vagy gyalog menekült, mások elsősorban a Magyar Nemzeti Bank Jókai Mór utcai és a Benedek-hegy alatti óvóhelyre, vagy a város különböző pontjain levő magánházaknál, intézményeknél lévő pince óvóhelyeken bújtak meg. Itt jegyzendő meg, „hogy 1945. március 22-én dr. Tekerés polgármester-helyettes, a tűzoltó laktanya lépcsőjén állva olvasta fel a rendelkezését, hogy nyugatra kell mennünk... a gépkocsivezetőknek kötelező, de a tűzoltóknak, csak ha akarnak” – emlékezett vissza az akkori gépkocsivezető.¹⁸ Véniss Sándor a kapott parancsnak megfelelően a tűzoltóság a Rába és Klöckner tűzoltó gépkocsikat és a Magosix gyártmányú mentő gépkocsit útnak indította nyugat felé.

E napon aki tehette, avagy a félelem hajtotta, az ment, menekült családtagjaival együtt. Kertai Jánosné tűzoltó feleség négy gyermekével menekült a tűzoltó gépkocsin, és visszaemlékezése szerint velük volt: 1. Véniss Sándor parancsnok és felesége, 2. Angeli Ede tűzoltó tiszt és felesége, 3. Tatai Ferenc, valamint felesége és gyermekei, 4. Somogyi Sándor és családja, 5. Völler Zsigmond és felesége (Ferenc nevű fia már Ausztriában született, Kertainé a keresztanyja), 6. Knolmayer Ferenc és felesége, valamint fia, 7. Lugosi Ferenc egyedül, 8. Kővári Antal egyedül, 9. Rózsahegyi Ferenc mentő gépkocsivezető a feleségével, 10. Hegedüs József tüzemester a feleségével és kisebbik lányával. Első állomásuk Pula község volt és a községi bíró a tanító lakásában helyezte el őket.¹⁹ Pulán egy géppisztolyos SS német katona utasította őket másnap az azonnali tovább menetelre. Másnap Szöcig értek el, a német

katonák fenyegetőztek kiirtásukkal, ha nem mennek tovább. Minthogy a felkoncolás tényleges veszélye fennállt – amelyre útjuk során állandóan számítani lehetett –, tovább mentek Zalaegerszegre. 1945. március 26-án, Zalaegerszegen a megye főispánja és a SS Sonderkommandó magyar és német nyelvű nyomtatott pecsétetes igazolványát kapták, melynek szövege szerint „*nincsen akadály annak, hogy a határt átlépje és a Német Birodalomba távozzon.*”

1945. március 30-án, megfelelő mennyiségű üzemanyaggal és a három gépkocsival lépték át a magyar határt Muraszombat és Sichelendorf között. Mureck községben az SS alakulat tagjai fegyverrel kényszerítették őket 1 hordó gázolaj és 20 liter benzín leadására. Ellenkező esetben az autógumik átlövésével fenyegetőztek. 1945. április 3-án a Magosix mentőgépkocsi tengelytörést szenvedett, ezért az Ehrenhausen (Graztól délre lévő) községben Klapsch Mária nevű polgárnál hagyták egy átvételi elismervény ellenében. Útjukat tovább folytatva a Rába és Klöckner autófecskendővel, a magyar csapatok menetirányítója, Esső ezredes Neumarkt községbe irányította őket. Menet közben Friesach községben, 1945. április 18-án a német csendőrség (Gendarmaria) tiltakozásuk ellenére elkobozta a két autófecskendőt. Az elkobozott gépkocsikról átvételi elismervényt kért és kapott Véniss Sándor. Gépkocsijuktól megfosztva tovább útjukat egy 19 m² alapterületű vagonban folytatták. Sok-sok kitérő után értek Werfen községig, ahol egy pajtában helyezték el őket. A csapathoz tartozott 12 férfi, 11 nő, 13 gyermek. Élelmiszerellátásuk rendkívül szegényes volt, így pl. már május 2-án sem Werfen, sem Dortwerfen polgármestere nem adott számukra élelmiszerjegyeket. Létfenntartásuk ideiglenes biztosítása céljából Véniss Sándor a Werfenben tartózkodó magyar katonai alakulat parancsnokához, Szabó N. alezredeshez fordult, akitől 40 kg babot és 50 kg kenyérlisztet kaptak. A magyar honvédség Werfenből való váratlan eltávozása után – Kővári Antal szemfülességének köszönhetően, aki éjjeli őr volt – nagy mennyiségű, földbe elásott zsírt, sózott húst és rumot találtak a körletben, melyet a honvédség ásott el. Minden használható edényt megtöltöttek zsírral, mely később nagy hasznukra volt. Az elásott élelmiszert a község lakossága is felfedezte és elhordták úgy, hogy nyoma sem maradt. A csoport végül is az amerikai zónában lévő Bischofshofen községbe került, Salzburgtól délre. Ott már annyiban megoldódott az élelmiszer ellátásuk, hogy a férfiak dolgozni járhattak, és a konszolidáció után már részesültek némi élelmiszer ellátásban is.

Közben 1945 júniusában Véniss Sándor és felesége – aki mindvégig ellátta a német tolmács szerepét – Komjádi Ferenc és Völler Zsigmond gépkocsivezetők elutaztak Friesachba, megkeresni a két tűzoltó gépkocsit. Az elutazáshoz külön írásos engedélyre volt szükség, mivel az úti cél angol zónában volt. Meg is találták, de az újonnan választott polgármester nem akart tudni a visszaszolgáltatásról. Az egyik kocsit a városi tűzoltóság használta, a másikat a cementgyár. Míg Friesachban tárgyaltak az ottani hatóságokkal, addig a Bischofshofenben maradtakat vagonokba

rakták és elindították Magyarország felé. Szerencséjükre a határon nem engedték ki a szerelvényt, azért visszavitték őket, és a véletlen folytán a salzburgi vasútállomáson találkoztak össze Vénissék a családtagjaikkal.²⁰ A tűzoltók és családtagjaik Friesach községben laktak, gazdálkodó családok házában voltak elhelyezve. Néha a hadifogoly lágerbe is benéztek, de ott maradni nem kívántak. Mozgásukban nem korlátozták őket. Végül is 1945. szeptember vége felé, a Tatai és a Völler család kivételével a Bischofshofenből induló első szerelvényrel elindultak haza, Magyarországra. A határt Hegyeshalomnál lépték át és épségben megérkeztek Veszprémbe. Bischofshofenben az említett Tatai és Völler családnál egy-egy gyermek született, azért orvosi javaslat alapján még visszatartották őket. Gyermekekük a salzburgi Müllner Hauptstrasse 44. szám alatti Kinderspitalban (gyermekkorházban) volt kezelés alatt. A két csecsemő megerősödése után ők is megkapták a hazautazási engedélyt, és 1946. április 5-én „Orvosi vizsgálati lap hazatérők részére” c. igazolás alapján „*Fertőző betegségre nem gyanús. Tetűmentes.*” bejegyzéssel távozhattak haza Veszprémbe a komáromi gyűjtőállomásról.

A tűzoltóság újjászervezése

Amíg a veszprémi városi tűzoltóság Ausztriában tartózkodott, Veszprém város szovjet katonai parancsnoka 2. sz. parancsában 1945. április 3-án a polgármester útján elrendelte három napon belül a tűzoltóság megszervezését. Tűzoltói feladatot a háború alatt tartós légoltalmi szolgálatra berendelt Véniss Sándor által kiképzett volt légós tűzoltók tagjaiból hozták létre, Répási Ferenc szakaszparancsnok irányításával. Későbbi parancsnokuk Halász János vármegyei tűzrendészeti előadó volt. E kényszerhelyzetben létrehozott tűzoltóság tagjai olyan igazolványt kaptak, amelynek birtokában éjjel-nappal közlekedhettek a város területén.

1945. július 23-án az alispán és a polgármester szóbeli rendelkezése alapján kibontották a városháza pincéjében elfalazott kamrát, ahol a légó felszerelések voltak. Összesen 73 tételszám alatt felsorolt, pótolhatatlan felszerelést találtak, pl. 55 motor tömlő, 19 egységes tömlő, 2 veder fecskendő, 22 nyári takaró, 3 új kerékpár, 59 pár bakancs, 42 zseblámpa, 38 acélsisak, 70 sötétszürke ing, vánkos, gyolcslepedő, orvosi köpeny, pokróc, különféle tűzoltási és műhelyfelszerelések. E felszerelésekkel kezdték el a tűzvédelmi munkát, mert a tűzoltólaktanya a légitámadások során leégett a benne tárolt összes készlettel együtt.

Hazatérés Veszprémbe

Az 1945. szeptember végi napon, a tűzoltócsapat Veszprémbe érkezése – mint akkortájt minden ilyen esemény – az érdeklődés középpontjába került. Elsősorban a

még Ausztriában, ill. Németországban maradt hozzátartozók sorsa után érdeklődtek, hisz nagyon sok családból menekültek el Nyugatra. Vénissék a Látóhegy u. 11. sz. alatti lakásukat teljesen kiégett állapotban találták, így mindent előlről kellett kezdeniük. Elhelyezést a Toborzó utcában kaptak, és hármas társbérletben éltek.

Véniss Sándornak első dolga volt a város polgármesterénél lejelentkezni, a személyzet és a tűzoltófecskendő autók sorsáról beszámolni. A két autófecskendő átadásáról szóló német nyelvű átvételi elismervényt, a forgalmi engedélyt és a fecskendő autókról készült fényképeket átadta a polgármesternek. Az iratok átadásának tényét az 1945. szeptember 25-én kiállított és a helyettes polgármester által aláírt Elismervény igazolja. Később, 1947-ben, a külföldre hurcolt Magyar Nemzeti Vagyron Kormánybiztossága közreműködésével ezen okmányok ellenében visszakapták Ausztriából a fecskendőket.

A hazaérkezett tűzoltók az állásukat már nem foglalhatták el. Véniss Sándor és Angeli Ede ellen háborús büntett miatt eljárás indult meg a veszprémi népügyészségen. A népügyészség az ügyet alaposan kivizsgálta, és 1945. október 29-én kelt 1945. Nü. 269 szám alatt hozott határozatával felmentette őket a hamis vádak alól. Az indoklásban többek között ez a szöveg olvasható: *„A gyanúsítottak védekezésével szemben a nyomozás semmiféle olyan adatot nem eredményezett, amely a gyanúsítottak terhére volna felróható... A gyanúsítottak politikai magatartása ellen soha semmiféle kifogás nem merült fel [...] A nyomozás nemhogy a gyanúsítottak terhére, ellenkezőleg, inkább azok javára szolgáltatott adatokat. Ezt az eredményt tükrözi vissza az iratok mellé becsatolt az a nyilatkozat is, amelyet 1945. évi október 22. napi kelettel a város különböző rendű polgárainak nagyobb tömege írt alá.”*

E felmentő határozatot jóváhagyta a magyar igazságügy miniszter is 1945. november 7-én kelt 25905/1945.IM.X.sz. határozatával. Sajnos, az akkor hatalomra került egyik-másik funkcionárius más megvilágításban látta a tűzoltósággal kapcsolatos eseményeket. Kováts Endre városi-járási rendőrkapitány és Róland Ferenc rendőrségi politikai osztályvezető aláírásával 1945. november 13-án kelt 61/1945. sz. határozattal Véniss Sándort rendőrhatósági őrizet alá helyezték, és a várpalotai szénbányába internálták azzal az indoklással: *„mert a tűzoltó felszerelést Németországba szállította”*. Véniss a megyei főkapitányhoz fellebbezett. Mint fellebbezésében írta: *„lelkiismeretesen, kötelességtudással és fáradságot nem ismerve állottunk mindenkor a nép rendelkezésére, a kiadott utasításokat életünk kockáztatása árán, a városnak pénzben ki nem fejezhető értékű, talán pótolhatatlan javait megmentettük...”* Ez ügyben előbb a polgármestert is kihallgatták, majd Komjádi Ferenc, Hegedüs József, Tatai Ferenc, Rózsahegy Ferenc, Kukonya Ferenc, Kertai István és Halász János tanúkat. Vallomásuk alapján adta ki dr. Tekeres Lajos h. polgármester az 1945. december 4-én kelt 9 eln./1945. sz. okiratot, mely szerint *„Véniss Sándor tűzoltó parancsnok külföldre hurcolt közvagyonot képező tűzoltógépkocsi*

és mentőkocsi gondozása körül elismerésre méltó érdemeket szerzett, mert gondos eljárásának hiányában a gépkocsik a hadicsелеkmények következtében tönkrementek volna, vagy pedig mint hadizsákmány a harcoló csapatok által igénybe véve és elszállítva köztulajdonba vissza nem került volna.”

A Külföldre Hurcolt Magyar Nemzeti Vagyon Kormánybiztossága által 1945. december 15-én kelt 861/1945. sz. alatt kiállított okiratban hivatalosan igazolták, hogy a külföldre hurcolt nemzeti vagyon megőrzése körül Véniss Sándor jelentős érdemeket szerzett. Mind ezen igazolást, mind a fentebb említettet csatolta a fellebbezési kérelméhez.

Jellemző a vármegyei főkapitány bosszúvágására, ahogy II. fokon elismerte ugyan a légtalmi felszerelések, gyógyszerek, kötszerek megmentését,²¹ de tényként ő azt állapította meg a rendőrség nevében, hogy azokat nem 1945. március 22. napján, hanem még 1944. november havában szállította le a városháza pincéjébe és pedig abból a célból, hogy azokat a várost ért légitámadások meg ne semmisítsék, továbbá „*az autók olyannyira túl voltak terhelve, hogy arra a LÉGŐ tulajdonát képező gyógyszerek stb. már felrakhatók nem lettek volna [...] a felkoncolás lehetősége egyáltalán nem állott fenn[...] nem volt demokratikusan gondolkodó egyéniség. Másnap (március 23-án) a hadicsелеkmények folytán égő város a tűz megakadályozásának minden lehetőségétől meg lett fosztva, nem érdemeket szerzett, ellenkezőleg, a nemzeti vagyont ő hurcolta ki külföldre, 1939-ben szabadcsapatot szervezett Szlovák földre, mely ténykedéséért Nemzetvédelmi Keresztet kapott [...] azért nem tévedett az elsőfokú rendőrhatalóság, amikor a rendőrhatalósági őrizet alá helyezését elrendelte, miért is az ezt kimondó véghatározatot helyben kellett hagynom”* – írta 1946. január 28-án kelt 777/3/1945. számú elutasító határozatában Farkas Lajos rendőrhatalozásos és Róland Ferenc politikai osztályvezető. Ezek után Véniss maradt továbbra is a várpalotai internáló táborban.²²

Nemcsak szabadságvesztésre ítélték. Abban az időben minden közalkalmazott egy szűrővizsgán esett keresztül. E munkát az akkori koalíciós pártok tagjaiból összeállított Igazoló bizottságok végezték el. Veszprém város I. sz. Igazoló bizottsága 1945. november 27-én kelt 1437/1945. sz. határozatában Róland Ferenc igazoló bizottsági elnök (egyúttal rendőrségi politikai osztályvezető) és négy társa aláírásával a 3300/1945. ME.sz.r. 3.§-a értelmében Véniss az állásától is megfosztották.

Az adott körülmények között 1945. november 29-én kelt fellebbezésével Véniss Sándor a győri népbírósághoz fordult. Kérte a számára sérelmes Igazoló bizottsági határozat megváltoztatását, kérte igazoltnak való kimondását. Ismét előadta indokul nagyjából azokat, amiket már korábban a II. fokú rendőrhatalóságnak is leírt. Csatolta azt az 1945. Nü.269. sz. határozatot, amellyel a veszprémi népügyészség háborús és népellenes büntett miatt indított eljárást ellene megszüntette, s az igazságügyminiszter 25905/1945.IMX. számú értesítésével jóváhagyta. Csatolta dr. Hornyák Miklós

M á s o l a t .I g a z o l v á n y .

Alulírott ezennel hivatalosan igazolom, hogy a Légó felszámolásával a megmentett s 1945.aug.15.-én Veszprém megyei város közkórházának átadott butor, gyógyszer, kötszer, orvosi műszerek és egyéb orvosi segéd-eszközök cca. 1.002.940 azaz Egymilliókétfézerkilencszáznegyven pengő értéket képviseltek.
Veszprém, 1945. okt. 8.-án.

P.H.

Dr.Czúkrász Aladár s.k.
kórházigazgató főorvos.

A másolat hitelül:

*Slovákia
v. a j. e. g. r. o.*

M á s o l a t .

Alulírott, mint Veszprém megyei városnak 1945.évi március 23-~~a~~ előtt is már polgármester helyettese közvetlen tudomásom alapján hivatalos igazolom, hogy a tuloldalon felsorolt felszerelési tárgyakkal a megszemléléstől, illetőleg hadi események bekövetkezte folytán netáni elvesztéstől megóvása végett elfalazása Wénis Sándor városi tűzoltóparancsnok kezdeményezésére az ő irányítása mellett és rendelkezése szerint történt. A város akkori polgármestere és felettes hatóságaival szemben a határozott kiürítés rendelkezések ellenére tett eme intézkedéséért ~~KKK~~ a kockázatot és felelősséget így elsősorban ő saját személyében vállalta.

Veszprém ,1945. évi október hó 11.-én.

P . H .

Dr. Tekerés Lajos a.k.
h. polgármester.

A másolat hitelül:

*Slovákia
v. a j. e. g. r. o.*

egykori polgármester 6461/23/1944. december 30-án kelt határozatát, melyben utasítást adott a város pénzkészletének elvitelére. Csatolta továbbá Gábler Károly Sopron, Baross u. 24. sz. alatti gyári főtisztviselő nyilatkozatát, aki azt írta: *„Mint a szombathelyi 3. hadtest légoltalmi parancsnok teljhatalmú veszprémi helyettese, 1944. május 1-től 1945. március 22-ig Véniss Sándorra állandó összeköttetésben voltam. Mint a fasizmus és a nyilasok ellenségét ismertem meg, demokratikus érzelmeiről számtalanszor meggyőződtem... Több ízben kijelentette, hogy nem menekül, vagy ha a körülmények úgy hozzák magával, a határig, és nem tovább. Ő felső parancsra ment, a körülmények úgy hozták magukkal, hogy akarata ellenére kellett cselekedni. Bűnösök azok, akik a parancsot adták a „kimentésre” és akik hatalmi jogon gondoskodtak arról, hogy még egyszer ne szabotálhasson.”* Az aláírást dr. Molnár István Sopron város polgármestere hitelesítette.

Véniss fellebbezésének befejező sorai kiemelten figyelemre méltóak: *„...nem tartom bűnnek azt, ha valaki hazafias és honszerető és hogy örömmel tekint az elszakított országrészek visszatérése elé, és ezért áldozatot is hajlandó hozni. Nem hiszem, hogy egyeznének demokratikus gondolkodással az, hogy egy nemes és szép erényt, minő a hazaszeretet, bűnnek tartanak.”*

Közben a győri népbíróság fellebbezési tanácsa 1946. február 15-én kelt Nbf.1470/4/1946. számú határozata alapján a veszprémi igazoló biztosság 1437/1945. sz. határozatát megváltoztatta, és Véniss Sándort az 1080/1945.ME.sz.r. 20. § 2. bek. 2. tétel c) pontja értelmében a közszolgálatban való meghagyása mellett az előléptetésből 2 (kettő) évre kizárta. Az indoklási részben többek között arra hivatkoznak, hogy *„utasításra sem vitte el a város pénzét, a légo felszerelést és gyógyszereket elfalazta, azt megóvta a város részére, az ország elhagyására a németek kényszerítették, a felügyeletére bízott három óriási értékű tűzoltó autó, illetve mentőautó elhelyezésével a legmesszebbmenő gondossággal járt el, azok ma is sértetlen állapotban készek a hazaszállításra [...] a 11400/1945. ME.sz.r.-ben foglaltakra méltánytalanul ítélte a fellebbezési tanács azt, hogy nevezettet állásvesztéssel sújtsa [...] arra elégségesnek ítélte az előléptetésből való 2 évre kizárását.”*

1946 májusában az Igazoló bizottságok határozata alapján elbocsátották állásukból az összes tűzoltót, akik nyugaton voltak.²³

A határozat kézhezvétele után felesége örömmel kereste fel Farkas Lajos ezredes, megyei rendőrkapitányt. Bemutatta neki a győri népbírósági határozatot és kérte, bocsássa a férjét szabadon a várpalotai szénbányából, ahol még a látogatás is meg volt tiltva. Farkas azt válaszolta: *„ez rendőrség, az meg bíróság”* – és továbbra sem engedte szabadlábra helyezni Véniss Sándort. Szabadlábra helyezése érdekében Tekeres Lajos helyettes polgármester 1946. március 5-én kelt 1583/1946. sz. levelével megkereste a rendőrkapitányt. Közölte vele a győri népbíróság felmentési határozatában foglaltakat, jelesül azt, hogy közszolgálatban meghagyták, de 2 évre

kizárták az előléptetésből. Egyben tájékoztatást kért, mennyi ideig fog tartani az őrizetben tartása. Róland Ferenc százados, politikai osztályvezető azt közölte, hogy „*a rendőrségi őrizet legkisebb időtartama 6 hónap.*” Tekeres Lajosban volt annyi emberség és segítőkészség, hogy Véniss Sándorné része a IX. fizetési osztály 2. fokozata szerinti illetményt – a törzsfizetés 1/3-át –, lakáspénzt és mint feleség után családi pótlékot állapított meg.²⁴

Róland Ferenc politikai osztályvezető és társai bosszúja a város több közalkalmazottját érintette. A Veszprémi Népújság 1946. május 12-i számának 29. számú melléklete leköszölte 66 elbocsátott közalkalmazott névsorát. Jelen névsorban csak a tűzoltók szerepelnek.

Ezek szerint:

- a) Mindennemű ellátási vagy szolgálat alapján támasztható egyéb igény kizárásával: 1. Véniss Sándor tűzoltóparancsnok, 2. Angeli Ede tűzoltó tiszt, 3. Kertai János tűzoltó, 4. Kövári Antal tűzoltó, 5. Somogyi Sándor tűzoltó, 6. Völler Zsigmond tűzoltó.
- b) Elbocsátva az alkalmazott után eltartásra jogosultak ellátási igényének fenntartásával: 7. Hegedüs József törzstűzmester, 8. Komjádi Ferenc tűzoltó, 9. Lugosi Ferenc tűzoltó, 10. Rózsahegyi Ferenc tűzoltó, 11. Tatai Ferenc tűzoltó.
- c) Elbocsátva végelbánás alá vonással: 12. Szigligeti József tűzoltó irodatiszt, 13. Kertai István tűzoltó.

Másnap, 1946. május 13-án, az ártatlanul internált Véniss Sándort szabadlábba helyezték. Kiszabadulása után még hónapokig (1946. szeptember 20-ig) rendőri felügyelet alatt állt. Az internálásból fogatlanul, lefogyva, teljesen megtörve érkezett haza, hisz 6 hónapig a várpalotai bánya mélyén dolgoztak, étkeztek és aludtak, megfosztva minden fénytől.

Az Igazoló bizottság korábban hozott határozata alapján, Horváth István, az új polgármester 4231/2/1946. július 24-én kelt határozatával a tényleges szolgálatból elbocsátotta. Egy havi felmondási illetményként 3.440.000 pengőt folyósítottak részére, aminek az árából délelőtt még egy doboz gyufát lehetett kapni, délután már azt sem. Az akkori politikai-gazdasági helyzetben elhelyezkedni nem tudott. Nagy volt a munkanélküliség és katasztrofális az infláció. Ha ártatlanul megbélyegzettnek is, de köztisztviselőként álló embernek ismerték Véniss Sándort. Tisztelték volt sportoló tanítványai, tisztelték a város polgárai, így Németh János is, az akkori vajgyár tulajdonosa és igazgatója. Együttérzésének kifejezésekként felvette a vajgyárba, igaz, nem a képességének megfelelő, de mások által nem irigyelt állásba. Kezdetben mint kocsikísérő, majd megrendelés felvevőként dolgozott.

1947. szeptember 19-én mind a város lakossága, mint Véniss Sándor örömmel értesültek arról, hogy estére hazaérkezik a nyugatra vitt két tűzoltó autó. A város lakossága ekkor döbönt rá igazán, ha az autók annak idején itthon maradnak, akkor

h a t a r o l a t

Szociáldemokrata párt veszprémi
Szervezete.
346/1947.szám.

Veszprém, 1947. november hó 29.

Vénis Sándor volt veszprémi tűzoltóparancsnok "B"-listájára ellen henjujtot fellebbezésének feltétlen kedvező elintézését pártunk részéről ajánljuk és legmesszebbmőkig támogatjuk.

Nevezettet városunkban ugy hivatali működésében, mint magán életében közismert, közvetlen, demokratikus magatartásu személynek is mertük meg, közhangulatból is megítélve, állásába való visszahelyezé pártunk szempontjából is szükségesnek tartjuk.

Barátság!
Földényi Ferenc s.k.
városi titkár.

P.H.

*Állásába való visszahelyezé.
Szociáldemokrata Párt
v. a. j. e. g. g. o.*

a tűzoltó laktanyával együtt a tűz martalékává váltak volna, és a leváltott tűzoltóparancsnok csak egy kirakatper áldozata volt.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 20/1949. évi törvényerejű rendeletével államosította a 10 munkásnál többet foglalkoztató vállalatokat. A vajgyár új neve Tejipari Vállalat lett. Elismert munkájáért Véniss Sándort is átvették, aki becsülettel rászolgált a bizalomra, hisz 1973-ban már mint áruforgalmi osztályvezető ment nyugdíjba. Sajnos a nyugdíját nem sokáig élvezhette, hosszantartó betegség után 1975. január 4-én agytrombózis következtében meghalt. A Tejipari Vállalat saját halottjaként temette el, a Vámosi úti temetőben. Volt sportolói vállukon vitték kopsósóját a sírig. Óriási tömeg volt jelen, de a veszprémi állami tűzoltóság akkori vezetője egy tűzoltóval sem képviseltette magát a temetésen.

Elhalálózása után volt tanítványai közül dr. Matich Mihály, a kanadai Yorkton város egyetemének testnevelő tanára ezüst vándorszerleget alapított az emlékére, a yorktoni sportolók legjobbjai részére. Az ezüst vándorszerleget az alapító, dr. Matich Mihály Kanadából hazahozta és a város tűzoltóságának ajándékozta. Az ünnepségen több száz veszprémi polgár vett részt. A rendszerváltás után Egei Sándor, a nemzetközi hírű, nyugaton élő artista tett lépéseket a rehabilitálása ügyében. Flink Kornél a sajtó hasábjain hívta fel a figyelmet Véniss Sándor és tűzoltó társai rehabilitálásának időszerűségére.

Végre 1990. szeptember 28-án 15 órakor sor került Véniss Sándor és társai erkölcsi rehabilitálására. Előbb a Vámosi úti temetőben – díszőrség közreműködésével – megkoszorúzták Véniss Sándor síremlékét, majd a helyetteséét, Angeli Edéét. E kegyeleti megemlékezés után a Petőfi Színházban folytatódott a kegyeleti rendezvény. Dr. Zöld János őrnagy, városi tűzoltóparancsnok tartotta az ünnepi megemlékezést, az alábbi bevezető szavakkal: „*Mai ünnepünkkel törlesztünk történelmi adósságunkból, amely a ma élőket terheli azokkal az elődökkel szemben, akiket igazságtalanul elmarasztaltak, hivatásuktól megfosztottak, egyéni sorsukat, pályafutásukat derékba törték.*” Majd ismertette Véniss Sándor életútját.

JEGYZETEK

- ¹ Unger Mátyás–Szabolcs Ottó: Magyarország története 1965. 321. p.
- ² VeML Polgm. iratok 3182/1941. iktatószám alatt
- ³ VeML Polgm. iratok 89 kgy/2343/5/1942. sz.
- ⁴ VeML Polgm. iratok 216 kgy/1803-15/1942. sz.
- ⁵ VeML Polgm. iratok 269 kgy/8961-1/1942. sz.
- ⁶ VeML Polgm. iratok 152 kgy/1732/2/1943. sz.
- ⁷ VeML Polgm. iratok 8282/1943. sz. 1146/1944. sz. alatt található.
- ⁸ Veress D. Csaba: Veszprém Megye és a Szövetséges Hatalmak stratégiai légitámadásai a II. világháborúban. Veszprém Megyei Múz. Közl. 15/1980. 189. p.
- ⁹ VeML Polgm. iratok 3927/1944. iktatószám alatt
- ¹⁰ VeML Polgm. iratok 4912/1944. sz. a.
- ¹¹ Veszprémi Hírlap 1944. XII. 31-i száma
- ¹² Veress D. Csaba: Veszprém felszabadítása, Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok XI. köt. 1985. 10. p.
- ¹³ Szilágyi János–Szabó Károly: A tűzrendszet fejlődése az őskortól napjainkig c. Budapest, 1986. 212–213. p.
- ¹⁴ VeML Polgm. iratok 2343/1542. ikt. sz.
- ¹⁵ VeML Polgm. iratok 331/1945. ikt. sz.
- ¹⁶ Veress D. Csaba: Veszprém felszabadítása, Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok XI. köt. 1985. 14. p.
- ¹⁷ Hogya György: A magyar királyi 7. honvéd táborigád kórház története. Veszprém, 1988.
- ¹⁸ Völler Zsigmond tűzoltó gépkocsivezető személyes közlése.
- ¹⁹ Kertai Jánosné (1917) közlése, Veszprém, Ács u. 13. sz.
- ²⁰ 1945. IV. 16-tól amerikai hadifogoly voltam Heilbronnban. Kihirdették, hogy még azért nem mehetünk haza, mert a nyugaton fogságba esett hadifoglyokat elviszik a Szovjetunióba munkába. (H. Gy.)
- ²¹ Dr. Czukrász Aladár kórigazgató főorvos 1945. X. 8-án kiadott igazolása alapján a kórház részére átadott gyógyszerek, kötszerek értéke cca. 1002.904 pengő értékű volt.
- ²² VeML Polgm. iratok 1583/1946. ikt. sz. alatt
- ²³ Veszprémi Népújság, 1946. május 12. sz. 29. melléklete
- ²⁴ VeML Polgm. iratok 1583-3/1946. IV. 2.

(Megj. A közölt dolgozat a szerzőnek a témával részletesen foglalkozó munkáját egészíti ki. Lásd Hogya György: A Veszprémi Tűzoltóság története, 1875–1995. – Veszprém, 1995. 104 p.)